

Proa

PATRICK MODIANO

Records dorments

Traducció de Mercè Ubach

PATRICK MODIANO

RECORDS DORMENTS

Traducció de Mercè Ubach

Proa

Proa
A Tot Vent

Primera edició: juny de 2018

Títol original: *Souvenirs dormants*

© Éditions Gallimard, 2017
© de la traducció, 2018, Mercè Ubach Dorca

Drets exclusius en llengua catalana:
Raval Edicions SLU, Proa
Av. Diagonal, 662-664
08034 Barcelona
www.proa.cat

ISBN: 978-84-7588-717-3
Dipòsit Legal: B-9.579-2018
Composició: gama, sl
Impressió: Liberdúplex

Queda rigorosament prohibida sense autorització escrita de l'editor qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra, que serà sotmesa a les sancions establertes per la llei. Podeu adreçar-vos a Cedro (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra (www.conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 47). Tots els drets reservats.

Un dia, passejant pels molls del Sena, em va cridar l'atenció el títol d'un llibre, *Le Temps des rencontres*. Per a mi també hi va haver un temps de coneixences, en un passat llunyà. En aquella època, sovint tenia por del buit. No experimentava aquest vertigen quan estava sol, sinó amb certes persones que justament acabava de conèixer. Per tranquil·litzar-me em deia: segur que es presentarà l'ocasió de poder-les esquivar. No sabies fins on corries el risc que algunes d'aquestes persones t'arrossegessin. La baixada era relliscosa.

D'entrada podria evocar els diumenges al vespre. Em provocaven aprensió, com a tot aquell que sàpiga què és tornar a l'internat, en ple hivern, a última hora de la tarda, quan el dia s'acaba. Més tard, això el persegueix en somnis, de vegades tota la vida. El diumenge al vespre, al pis de la Martine Hayward s'hi reunien unes quantes persones, i jo n'era una. Tenia vint anys, i no m'hi sentia gens a gust, allà. Em reveïa un sentiment de culpabilitat, com si encara fos un col·legial: en comptes de tornar a l'internat, m'havia fugat.

Però de debò que toca ara, parlar de la Martine Hayward i d'alguns dels personatges heterogenis que l'envoltaven, en aquelles vetllades? O bé haig de seguir l'ordre cronològic? Ja ni ho sé.

Cap als catorze anys, m'havia acostumat a anar tot sol pels carrers, els dies de festa, quan l'autobús del col·legi ens deixava a la Porte d'Orléans. Els pares no hi eren, el meu pare estava ocupat amb els seus negocis, mentre que la meua mare actuava en una obra de teatre en una sala de Pigalle. Va ser aquell any, el 1959, que vaig descobrir el barri de Pigalle, els dissabtes al vespre, mentre la meua mare era a l'escenari, i durant els deu anys següents hi vaig tornar sovint. Donaré altres detalls sobre això si reuneixo prou coratge.

Al principi em feia por anar sol pel carrer, però per tranquil·litzar-me seguia sempre el mateix recorregut: carrer Fontaine, plaça Blanche, plaça Pigalle, carrer Frochot i carrer Victor-Massé fins a la Boulangerie, a la cantonada del carrer Pigalle, un lloc curiós, que estava obert tota la nit, i on em comprava un croissant.

El mateix any i el mateix hivern, els dissabtes que no era al col·legi, muntava guàrdia al carrer Spontini, al davant de la finca on vivia aquella noia de qui he oblidat el nom i que anomenaré «la filla de l'Stioppa». No la coneixia, m'havia donat la seva adreça el mateix Stioppa, durant una d'aquelles passejades pel bosc de Boulogne on alguns diumenges m'arrossega-

ven el meu pare i l'Stioppa. L'Stioppa era rus, un amic del pare, amb qui es veia sovint. Era molt alt, de cabells foscos i brillants. Portava un abric gastat, amb el coll de pell. Havia tingut alguns revessos de la fortuna. Cap a les sis de la tarda, nosaltres dos l'acompanyàvem fins a la pensió familiar on vivia. M'havia dit que la seva filla tenia la meva edat i que m'hi podia posar en contacte. Pel que semblava, havia deixat de veure-la, perquè la noia vivia amb la seva mare i el nou marit d'aquesta.

Aquell hivern, abans d'anar a buscar la meva mare al seu camerino del teatre de Pigalle, els dissabtes a la tarda m'apostava davant de l'edifici del carrer Spontini, i esperava que s'obris la porta d'entrada, de vidre i ferro forjat negre, i aparegués una noia de la meva edat, «la filla de l'Stioppa». Estava convençut que aniria sola, que caminaria fins on jo era i que abordar-la seria ben natural. Però mai va sortir de l'edifici.

L'Stioppa m'havia donat el número de telèfon de la noia. Van despenjar. Jo vaig dir: «Voldria parlar amb la filla de l'Stioppa». Un silenci. Em vaig presentar com «el fill d'un amic de l'Stioppa». La seva veu era clara i amistosa, com si ens coneguéssim de feia molt de temps. «Truca'm la setmana que ve», em va dir. «Podem quedar. És una mica complicat... No visc a casa del meu pare... T'ho explicaré tot...». Però la setmana següent, i les altres setmanes d'aquell hivern, els trucs del telèfon se succeïen sense que ningú s'hi

posés. Encara vaig muntar guàrdia davant la casa del carrer Spontini dues o tres vegades més, en dissabte, abans d'agafar el metro per anar a Pigalle. En va. Hauria pogut trucar a la porta del pis, però, com amb el telèfon, estava segur que no m'obriria ningú. A més a més, a partir d'aquella primavera, ja no hi va haver més passejades pel bosc de Boulogne amb l'Stioppa. Ni amb el meu pare.

Durant molt de temps vaig estar persuadit que les veritables coneixences només es podien fer al carrer. Vet aquí per què esperava la filla de l'Stioppa a la vorera, davant de casa seva, sense conèixer-la. «T'ho explicaré tot», m'havia dit per telèfon. Encara uns quants cops més vaig sentir una veu, cada vegada més llunyana, pronunciar aquesta frase en somnis. Sí, si volia conèixer-la era perquè esperava que em «donés explicacions». Potser m'ajudarien a entendre millor el meu pare, un desconegut que caminava en silenci al meu costat, pels senders del bosc de Boulogne. Ella, la filla de l'Stioppa, i jo, el fill de l'amic de l'Stioppa, certament teníem punts en comú. I estava segur que ella n'estava més ben informada que jo.

A la mateixa època, darrere la porta mig ajustada del seu despatx, el meu pare parlava per telèfon. Una cosa que va dir em va deixar intrigat: «la banda dels russos del mercat negre». Uns quaranta anys més tard, vaig ensopegar amb una llista de noms russos, els dels grans traficants del mercat negre a París durant l'ocupació alemanya. Schaposchnikoff, Kourilo, Stamoglou, el baró Wolf, Metchersky, Djaparidzé...

L'Stioppa es trobava entre ells? I el meu pare, sota una falsa identitat russa? Em vaig fer aquestes preguntes per última vegada, abans que es perdessin sense resposta en la nit dels temps.

Cap als disset anys, vaig conèixer una dona, la Mireille Ourousov, que també tenia un cognom rus, el del seu marit, l'Eddie Ourousov, conegut amb el malnom d'«el Cònsol», amb qui vivia a Espanya, a prop de Torremolinos. Ella era francesa, originària de les Landes. Les dunes, els pins, les platges desertes de l'Atlàntic, un dia assolellat de setembre... Però l'havia coneguda a París, l'hivern del 1962. Havia marxat del col·legi de l'Alta Savoia a trenta-nou de febre, havia agafat un tren cap a París, i havia arribat al pis de la meua mare pels volts de mitjanit. Ella no hi era, i havia deixat les claus a la Mireille Ourousov, que s'hi estaria unes quantes setmanes, abans de tornar-se'n a Espanya. Quan vaig trucar, va ser ella qui em va venir a obrir. El pis semblava abandonat. No hi quedava cap moble, tret d'una taula de bridge i dues cadires de jardí al rebedor, un llit molt gran al mig de l'habitació que donava al moll del Sena i, a l'habitació del costat, on dormia jo quan era petit, una taula, retalls de roba i un maniquí de costura, vestits i diverses peces de roba col·locades en penjadors. L'aranya difonia una llum velada, perquè la majoria de les bombetes estaven foses.

Va ser un mes de febrer estrany, amb aquella llum velada al pis, i els atemptats de l'OAS. La Mireille Ourousov acabava de tornar de practicar esports d'hivern, i m'ensenyava unes fotos on sortien ella i uns amics seus al balcó d'un xalet. En una d'aquestes fotos, se la veia en companyia d'un actor que es deia Gérard Blain. La Mireille em va explicar que havia fet cinema des dels dotze anys, sense el permís dels seus pares, perquè era un nen que vivia sense tutela. Més tard, quan el vaig veure en algunes pel·lícules, em feia l'efecte que no havia deixat mai de caminar amb les mans a les butxaques i el cap lleugerament enfonsat entre les espatlles, com si volgués protegir-se de la pluja. Em passava la majoria dels dies amb la Mireille Ourousov. Quasi mai fèiem els àpats al pis. Havien tallat el gas i havíem de cuinar en un fogonet d'alcohol. No hi havia calefacció. Però encara quedaven uns quants troncs a la llar de foc de l'habitació. Un matí, ens en vam anar fins a prop de l'Odéon a pagar una factura de feia un parell de mesos, per no haver de veure'ns-hi amb llum d'espelmes al cap de poc. Sortíem gairebé cada nit. Pels volts de les dotze, em portava a un cabaret del carrer dels Saints-Pères, molt a prop del pis, quan l'espectacle ja feia estona que s'havia acabat. A la barra de la planta baixa hi quedaven uns quants clients, que semblaven conèixer-se tots i que parlaven en veu baixa. Hi coincidíem amb un amic seu, un tal Jacques de Bavière (o Deba-vière), un ros amb aspecte d'esportista que segons

ella era «periodista» i feia «viatges constants entre París i Alger». Suposo que quan ella de tant en tant s'absentava de nit era per reunir-se amb aquest Jacques de Bavière (o Debavière), que vivia en un apartament a l'avinguda Paul-Doumer. Una tarda l'hi vaig acompanyar, perquè la Mireille s'havia deixat a casa d'ell el seu rellotge de polsera. En Jacques de Bavière no hi era. Un parell o tres de vegades ens va convidar en un restaurant dels Champs-Élysées, al carrer Washington, La Rose des Sables. Molt més tard, em vaig assabentar que al cabaret del carrer dels Saints-Pères i a La Rose des Sables en aquella època s'hi reunien gent que pertanyien a una policia paral·lela relacionada amb la guerra d'Algèria. I em vaig preguntar, arran d'aquesta coincidència, si en Jacques de Bavière (o Debavière) formava part d'aquesta organització. Un altre hivern, als anys setanta, cap a les sis de la tarda, vaig veure sortir de la boca de la parada de metro George-V, just quan jo hi entrava, un home en qui em va semblar reconèixer, una mica envellit, en Jacques de Bavière. Vaig fer mitja volta i em vaig posar a seguir-lo, dient-me que l'havia d'abordar per saber què se n'havia fet de la Mireille Ourousov. Encara vivia a Torremolinos amb el seu marit, Eddie «el Cònsol»? L'home baixava cap a la rotonda i coixejava lleugerament. Em vaig aturar a l'altura de la terrassa del cafè Marignan i el vaig seguir amb la mirada fins que es va perdre entre la multitud. Per què no el vaig abordar? M'hauria reconegut? No puc contestar

aquestes preguntes. París, per a mi, és ple de fantasmes, tan nombrosos com les parades de metro i tots els seus punts lluminosos que s'encenien quan premies els botons del plafó de correspondències.

La Mireille Ourousov i jo agafàvem el metro sovint, a la parada del Louvre, per anar cap als barris de l'oest, on ella quedava amb alguns amics de qui he oblidat les cares. El que conserva la nitidesa en el meu record és el camí que fèiem plegats per travessar el pont de les Arts, i després la plaça de davant de l'església de Saint-Germain-l'Auxerrois, i de vegades per travessar el pati del Louvre, amb la llum groga de la comissaria de policia al fons de tot, la mateixa llum velada que il·luminava el pis. A la meua antiga habitació, hi havia llibres als prestatges, al costat del finestral de la dreta, i avui em demano per quin miracle s'havien quedat allà, oblidats, mentre que tota la resta havia desaparegut. Eren llibres que la meua mare llegia quan va arribar a París el 1942: novel·les de Hans Fallada, llibres en flamenc, i també uns volums de la juvenil «Bibliothèque verte» que eren meus: *Le Cargo du mystère*, *Le Vicomte de Bragelonne*...

Allà a l'Alta Savoia havien acabat preocupant-se per la meua absència. Un matí, va sonar el telèfon i s'hi va posar la Mireille Ourousov. El canonge Janin, el director del col·legi, volia tenir notícies meves, perquè feia quinze dies que no sabien res de mi.

Ella li va dir que jo «no estava gaire bo» —una grip molt forta— i que ja el tindria al corrent del dia

exacte que «tornaria a ingressar a l'internat». Li vaig plantejar la pregunta obertament: podia anar-me'n amb ella a Espanya? Els menors d'edat necessitaven una autorització escrita dels pares per passar la frontera. I el fet que jo encara no hagués arribat a la majoria d'edat de sobte semblava preocupar molt la Mireille Ourousov, fins al punt que va voler demanar el seu parer sobre el tema a en Jacques de Bavière.